

AFGIFTEKANTOOR
OOSTENDE 1

DE PLATE

MAANDBLAD

MEI 2003

VERSCHIJNT NIET IN JUNI, JULI EN AUGUSTUS

Specialiteit verftechniek
 Reeds 2 jaar bezig!

Alle schilder- en decoratiewerken

Informatie i.v.m. sponsoring cover: Photo Tropic 0478/62 20 45

Visseersplein 2 bus 5C - 8400 Oostende - Tel & Fax 059/51 45 02 - GSM 0476/25 15 61

Vanoutrive Steve

DE PLATE V.Z.W.

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE"

Prijs Culturele Raad Oostende 1996

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming

Aangesloten bij de CULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3395, de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 5 oktober 1989 nr. 13422.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 32

NUMMER 5 - 8

MAAND mei-augustus 2003

Prijs per los nummer: 1,50 €

IN DIT NUMMER

blz. 135: **R. JANSOONE**: Oostende en de Zeevisserij tijdens de Eerste Wereldoorlog (2)

blz. 142: **I. VAN HYFTE**: De Oostendse architecten T.F. Suys en F. Laureys waren verwant aan elkaar

blz. 146: **F. COOPMAN**: Cultuur te Oostende gedurende de bezetting 1940-1944.

blz. 150: **S. IPPEL**: Uit mijn oude doos – deel 5.

blz. 152: **E. SMISSAERT**: De bouw van de Koninklijke Schouwburg: wat aantekeningen.

HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende.

Verantwoordelijke uitgever: Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : 380-0096662-24

750-9109554-54

000-0788241-19

Het Bestuur

Voorzitter :

Omer VILAIN, Rogierlaan 38/11, 8400 Oostende, tel. 059709205.

Ondervoorzitter :

Walter MAJOR, Kastanjelaan 52, 8400 Oostende, tel. 059707131.

Secretaris :

Freddy HUBRECHTSEN, Gerststraat 35A, 8400 Oostende, tel. en fax 059507145.

E-mail: de.plate@pandora.be.

Penningmeester :

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. en fax 059708815.

E-mail: falise.jp@planetinternet.be.

Leden :

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Simone MAES, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende.

Gilbert VERMEERSCH, Blauw Kasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Frans COOPMAN, Wilgenlaan 38, 8400 Oostende.

Simon IPPEL, Verenigingstraat 161, 8400 Oostende.

Roger JANSOONE, Eikenlaan 12, 8480 Eernegem.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9

Ivan VANHYFTE, Kastanjelaan 58, 8400 Oostende.

MEI EN JUNI ACTIVITEITEN

De Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate heeft de eer en het genoegen zijn leden en andere belangstellenden uit te nodigen tot de volgende activiteiten.

MEI ACTIVITEIT

Donderdag 22 mei om 20 uur

Avondvoordracht in de conferentiezaal van de VVF, Dr. L. Colensstraat 6

Onderwerp: **DE KERK VAN ONZE LIEVE VROUW ONBEVLEKT ONTVANGEN
(HAZEGRAS)**

Sprekers: Dhrn. Koen **VERWAERDE** en Jean Pierre **FALISE**

De oprichting van de parochie van het Hazegras, de bouw van de kerk en ook de afbraak ervan zijn niet van een leien dakje gelopen.

Alhoewel men op een bepaald ogenblik inzag dat een tweede parochie, en een tweede kerk, nodig waren in Oostende heeft het ongeveer 6 jaar geduurd vooraleer men over ging tot de oprichting van de parochie van het Hazegras. We schrijven dan 1861. Na veel heen en weer geschrijf werden de plannen van architect **Laureys** goedgekeurd en in 1864 werd de kerk ingewijd.

De jaren gingen voorbij. Het parochieleven kende hoogte- en laagtepunten maar de kerk, die schijnbaar niet stevig gebouwd was, begon gebreken te vertonen. Er werd niet ingegrepen en stilaan raakte de kerk in verval. Reeds vóór 1987 was er sprake dat de kerk zou afgebroken worden. Maar dan werd het weer stil. De toestand van het kerkgebouw werd al maar slechter en tenslotte werd ze gesloten voor de eredienst.

Intussen was "De Plate" niet blijven stilzitten en men ijverde voor het behoud van het gebouw, eventueel met een andere bestemming. Niets mocht baten. De geestelijke overheid had de kerk opgegeven en in 1996 werd ze afgebroken. Op de gronden van de kerk en de omliggende scholen werd een nieuw gebouwencomplex opgericht. In dit complex is een gebedsruimte voorzien die weldra zal opengesteld worden voor de eredienst.

Over deze boeiende geschiedenis spreken vanavond dhr. **FALISE**, onze penningmeester, en dhr. **VERWAERDE**, ons geacht bestuurslid. De eerste zal spreken over de geschiedenis van de parochie en de kerk (geïllustreerd met dia's) terwijl dhr. **VERWAERDE** een 20 minuten durende film over de afbraak van de kerk zal vertonen en becommentariëren.

Opnieuw een brok boeiende Oostendse geschiedenis. Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos voor ALLE belangstellenden. Wij rekenen stellig op uw aanwezigheid. Men zegge het voort!!!

JUNI ACTIVITEIT I. STUDIEREIS NAAR MECHELEN

We vertrekken op zondag 1 juni 2003 om 08.00 u stipt vanaf het Canadaplein, rechtover het Gerechtshof.

We rijden rechtstreeks naar Mechelen waar we rond 09.30 u aankomen. We stappen af in restaurant "Theatrium" waar we een kop koffie nemen. Rond 10.15 u gaan we te voet, langs de kathedraal en het aartsbisschoppelijk paleis naar de kazerne Dossin waar we het **Joods Museum van Deportatie en Verzet** bezoeken. Vanuit deze kazerne werden tussen 1942 en 1944 25.257 Joden van Mechelen naar Auschwitz in Polen gevoerd.

We worden daar verwacht door 2 gidsen die ons, uiteraard in twee groepen, rondleiden in dit museum en ons de geschiedenis vertellen van de "Endlösung" in België en Europa.

Het bezoek duurt ongeveer 1u30. Rond 12.00 u verlaten we het museum en wandelen terug naar het restaurant "Theatrium".

De Kring biedt U het aperitief aan en we steken de voeten onder tafel om te genieten van

Kervelsoep
◆
Stoofpotje van konijn, Mechelsen Bruynen, kroketten
◆
Ijsje
◆
Koffie

Bij de maaltijd wordt 1 frisdrank of bier geschonken. Een glas wijn is verkrijgbaar mits opleg van 1 € ter plaatse te betalen.

Na de maaltijd begeven we ons naar het Toerismebureau waar rond 15.00 u de **historische stadswandeling** start. Opnieuw in twee groepen en met 2 gidsen.

Deze wandeling leidt ons naar de belangrijkste historische gebouwen die hoofdzakelijk dateren uit de Bourgondische periode: St.-Romboutskathedraal, voormalig Paleis van Margareta van Oostenrijk, Koninklijke Beiaardschool, Hof van Busleyden, St.-Pieter en Pauluskerk. De wandeling duurt ongeveer 2 uur maar dit wil niet zeggen dat we 2 uur stappen. We bezoeken ook het interieur van de verschillende monumenten zodat er telkens een rustpauze is.

Om 17.00 u zijn we terug aan het Toerismebureau. En dan zijn er nog mogelijkheden genoeg om te genieten van een frisse pint vooraleer we om 18.30 u in de bus stappen, richting Oostende, waar we rond 20.00 u aankomen.

Inschrijven kan door storting van **40 €** per persoon op rekening 380-0096662-24
Heemkring De Plate
8400 Oostende

met vermelding "Platereis 2003 met X personen". In deze prijs is begrepen: autocar, koffie bij aankomst, middagmaal, de gidsen en de fooi voor de chauffeur.

De inschrijvingen moeten binnen zijn vóór zaterdag 24 mei 2003. Er zijn maximum 53 plaatsen beschikbaar. De 54e kan niet meer mee!!!

Meegaande stellen wij een kleine brochure samen die een aangename herinnering zal blijven aan die uitstap.

Uw reisleader
Jean Pierre Falise

JUNI ACTIVITEIT II. HULDE AAN "PASTER PYPE"

Het Herdenkingscomité Paster Pype, dat voortaan onder de vleugels van onze kring verder werkt, nodigt onze leden uit

op dinsdag 03 juni om 11 uur

deel te nemen aan de jaarlijkse hulde aan Paster Pype.

Samen met het stadsbestuur, de afvaardigingen uit de visserij- en zeevaartmiddens brengen wij hulde aan de man die gedurende meer dan 40 jaar zoveel voor onze vissersbevolking heeft betekend.

Wij verzamelen aan de ingang van het oud kerkhof aan de Nieuwpoortsesteenweg.

JUNI ACTIVITEIT III. BEZOEK AAN DE TENTOONSTELLING "OOSTENDE STAD & ZEE"

Wanneer: **Zaterdag 14 juni om 15.00 uur**

Waar: **Museum voor Schone Kunsten, Wapenplein, Oostende**

De vier grote zalen van het Museum voor Schone Kunsten zijn tot 26 oktober volledig gevuld met de tentoonstelling "Oostende Stad & Zee". Dit is een speciale presentatie met uitsluitend werken uit de collecties van het Museum voor Schone Kunsten waarbij alles draait rond de zee, de scheepvaart en visserij, de haven, de vissers en de vis, de stad Oostende als havenstad en badstad. Aanleiding voor deze tentoonstelling is niet alleen "Beaufort 2003" maar evenzeer "Oostende voor Anker".

In totaal werk van meer dan 100 kunstenaars. Vele grote namen, met topwerken uiteraard, zoals James ENSOR, Leon SPILLAERT, Willy FINCH, Constantin MEUNIER, François MUSIN, Jan DE CLERCK, Henri-Victor WOLVENS of Constant PERMEKE, maar ook heel vergeten of wat minder gekende artiesten: Andy ALLEMEERSCH, Paul-Jean CLAYS, Omer COPPENS, Alexandre CLARYS, Auguste DISTAVE, Armand DELWAIDE, Carol DEUTSCH, Roger FREZIN, Roger COOLS, André LYNEN, Jean RYCKOORT, Dominique

VERTENTEN, Théo HANNON, Michel VAN CUYCK, Gustaaf, Robert en Georges VANHESTE....

Een uniek geheel dat in die vorm nooit meer terug komt in het Museum. Een indrukwekkend ensemble waarin heel wat onvermoede verbanden gelegd worden en enorm veel te ontdekken valt.

Onze gids is **Norbert HOSTYN**, conservator van de Stedelijke Musea en samensteller van de tentoonstelling.

Wij verzamelen om 14.45 uur op de koer van het museum.

Iedereen is welkom en de ingang is gratis.

DONDERDAGAVOND MUSEUMAVOND ("DAMA") NOCTURNE IN HET OOSTENDS HISTORISCH MUSEM

Op donderdag 28 augustus 2003 sluiten we de zomer af met een dama-nocturne waarbij de drie Stedelijke Musea (Oostends Historisch Museum De Plate, Museum Ensorhuis en Museum voor Schone Kunsten) van 18.00 tot 22.00 uur gratis te bezoeken zijn.

Bij mooi weer wordt het traditionele gratis drankje geschonken op de binnenplaats van het Oostends Historisch Museum dat voor de gelegenheid feestverlichting krijgt terwijl oude schlagers uit een juke-box galmen (die hopelijk wél zal werken deze keer). En net als vorig jaar is er nu ook weer een tombola met kunstboeken en zelfs een heus maritiem geïnspireerd kunstwerk.

Infolders over de donderdagavondnocturnes ("DAMA's) in het hele Vlaamse land zullen in onze folderdisplay te vinden zijn zodra we ze ontvangen.

OPEN DOEK VOOR GELLA ALLAERT

Thematentoonstelling in het Oostends Historisch Museum "De Plate"

Bezoekt de tentoonstelling gewijd aan deze grote Oostendse dame die naam en faam maakte in de theaterwereld. Foto's en documenten belichten haar leven terwijl een videofilm fragmenten vertoont uit verschillende toneelvoorstellingen waarin zij de hoofdrol vertolkte.

Voor de openingsdata: zie voorlaatste bladzijde van dit tijdschrift.

OOSTENDE EN DE ZEEVISSERIJ TIJDENS DE EERSTE WERELDOORLOG (2)

door Roger JANSOONE

Bij het opmaken van het eerste artikel over "Oostende en de Zeevisserij tijdens de Eerste Wereldoorlog" werd het "Woord vooraf" van de auteur niet gepubliceerd. Waarvoor onze verontschuldigen.

- Aangezien dit "Woord vooraf" ook een oproep tot de lezers bevat en de "rode draad" aangeeft die doorheen deze studie loopt, publiceren wij hieronder bedoelde inleiding.*

Als gewezen Chef Civiele Defensie Voedselvoorziening heb ik, ook al ben ik nu met pensioen, nog steeds een levendige belangstelling voor de geschiedenis van ons land en volk vanuit het oogpunt van bevoorrading en voedselvoorziening in tijden van oorlog, rampen en noodsituaties. Het is trouwens vanuit die optiek dat ik mijn historische studie heb geschreven "Het laatste bolwerk van de jager – Beknopte geschiedenis van de Vlaamse zeevisserij" (uitgegeven in 1994 door het toenmalig Ministerie van Landbouw). De rode draad die doorheen deze geschiedenis loopt, is de complementaire functie van de zeevisserij tegenover de landbouw, vooral wanneer voedseltekort dreigde te ontstaan.

Tijdens die zoektocht door 20 eeuwen geschiedenis van ons visserijbedrijf, was ik dan ook bijzonder geboeid door de lotgevallen van onze vissers tijdens de beide Wereldoorlogen, des te meer daar beide perioden zeer afzonderlijke kenmerken vertonen ... ook al ging het in beide gevallen om een Duitse bezetting van ongeveer dezelfde duur. Vooreerst was het zo, dat tussen het einde van de Napoleontische oorlogen (1815) en het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog (1914) ons land ruim een eeuw vrede en veiligheid had gekend. In Frankrijk pleegt men te zeggen "Le hasard ne favorise que les esprits déjà préparés", doch uit eigen ervaring weet ik maar al te goed dat een langdurige periode van vrede (zelfs al is het een gewapende vrede) doorgaans vrij nefast uitvalt voor de staat van militaire en civiele paraatheid van een natie. Wanneer men zich betrekkelijk veilig voelt, dan is al dat "geleuter" over paraatheid, preventie en veiligheidsbeleid meestal de "ver van mijn bed" show. En zelfs indien in alle hevigheid b.v een Dutroux-schandaal uitbarst, dan nog gaat de publieke belangstelling kennelijk niet verder dan naar een meer intensieve en doeltreffende bestrijding van de criminaliteit, ... wat uiteraard slechts één van de vele aspecten is van een alles omvattend en weldoordacht veiligheidsbeleid. De voordrachten die ik hierover geef, beogen aldus steeds een globaal preventie- en veiligheidsbeleid.

In 1914 bestonden er dan ook vrijwel geen noodplannen (met de daaraan verbonden middelen) voor in geval van oorlog, noodsituaties en voedseltekorten. Op grond van een wetgeving die nog terugging tot de tijd van de Franse revolutie, rekende men in zo'n gevallen vooral op de burgemeesters, die zich tijdens de bezetting inderdaad soms op zeer opmerkelijke wijze hebben weten uit de slag te trekken. Des te meer daar tijdens de Eerste Wereldoorlog de bezettende overheid sterk gericht was op het inschakelen van de plaatselijke Ortskommandantur ... voor wie de burgemeester meestal een voor de hand liggende "gesprekspartner" bleek te zijn.

Het lijkt mij dan ook zeer interessant, even nader na te gaan, hoe Oostende heeft kunnen overleven tijdens de bezetting 1914/18, en dit mede dank zij de inzet van de zeevisserij. Die inzet is ongetwijfeld boeiend en merkwaardig, alleen al omwille van het feit dat in 1914 (in

tegenstelling tot later in 1940) de Belgische vissersvloot grotendeels de wijk had genomen naar het buitenland.

Onderhavige bijdrage voor "De Plate" is eigenlijk veeleer een voorstudie van wat, in een later stadium, een meer uitvoerige benadering van deze bewogen periode uit onze visserijgeschiedenis zou moeten worden. In deze tussentijdse fase sta ik open voor alle suggesties en zou ik het uiteraard zeer op prijs stellen indien mij van diverse zijde aanvullende informatie en/of documentatie (ook afbeeldingen, affiches en foto's) zouden kunnen ter hand gesteld worden. Voor die eventuele medewerking bij voorbaat mijn beste dank !
Intussen wens ik jullie alvast veel leesgenot.

(tot hier het "Woord vooraf")

* * *

2. DE KANONNEN VAN AUGUSTUS

Het jaar 1913 was uitermate gevaarlijk, vol spanningen en conflicten. Weliswaar werd op 10 augustus 1913 met het verdrag van Boekarest de derde Balkanoorlog beëindigd, doch - zoals later ook het geval was met het verdrag van Versailles - deze "vrede" bevatte alvast reeds de kiemen van een toekomstige oorlog. De opeenvolgende Balkanoorlogen waren nochtans tot dusver "regionaal" gebleven, heel eenvoudig omdat de Europese mogendheden zich wijselijk hadden onthouden van iedere vorm van inmenging. Wel had Oostenrijk in juli 1913 overwogen om Bulgarije ter hulp te snellen, maar toen zowel Duitsland als Italië lieten merken dat zij hiertegen gekant waren, bleef Oostenrijk zich aan de zijlijn opstellen. Het verdrag van Boekarest viel evenwel in Wenen niet in goede aarde ... en bijgevolg aasde Oostenrijk op een gelegenheid om de lastige buur Servië aan te pakken. En toen Servië geen aanstalten maakte om de aan Albanië toegewezen gebieden snel te ontruimen, stuurde Oostenrijk een ultimatum naar Belgrado. Gelukkig legde de Servische regering de duimen voor dit dwangbevel ... en in alle kanselarijen haalde men opgelucht adem omdat toen reeds iedereen zeer goed beseftte in welke mate het Balkan-kruitvat kon ontploffen tot ver buiten de regio. Niettemin bleef, vooral in Frankrijk en Rusland, een onbehaaglijke stemming hangen na dit brutaal solonummertje van Oostenrijk.

Al met al werd de bewapeningswedloop - reeds geruime tijd aan de gang - hierdoor aanzienlijk versneld. Bovendien was dit een tijd van groeiend nationaal chauvinisme, altijd een gevaarlijke voedingsbodem voor plots uitslaande conflicten. Zo werd de grootse viering van het "1813"-eeuwfeest in Duitsland een hoogdag van opgeklopt Duits nationalisme, terwijl in Rusland het pan-Slavisme een zeer sterke politieke factor werd. Wanneer in Berlijn in de Reichstag een aanzienlijk budget werd vrijgemaakt voor het opdrijven van de slagkracht van het leger, voelde Frankrijk zich steeds meer bedreigd en werd aldaar dus de militaire diensttijd opgevoerd tot drie jaar.

Intussen was het vrij duidelijk dat indien het vuur in de pan zou slaan, dit zou gebeuren in Servië. Als gevolg van hun overwinningen tijdens de derde Balkanoorlog, was het zelfvertrouwen van de Serviërs flink toegenomen en was de groot-Servische gedachte niet langer de politieke opstelling van een kleine minderheidsgroep. Geheime terreur-organisaties zoals "Narodna Odbrana" (Nationale Verdediging) en "Ujedizenje ili Smert" (Vereniging of Dood) wonnen aldus nogal wat aanhang. Hun acties werden voor Oostenrijk zo onduldbaar dat deze mogendheid in toenemende mate in het kleine Servië een ernstige bedreiging begon te zien voor zijn eigen voortbestaan.

The King's Message.

The following is the text of the King's message to his troops delivered before they departed to France:

"You are leaving home to fight for the safety and honour of my Empire. Belgium, whose country we are pledged to defend, has been attacked, and France is about to be invaded by the same powerful foe.

"I have implicit confidence in you, my soldiers. Duty is your watchword, and I know your duty will be nobly done.

"I shall follow your every movement with deepest interest and mark with eager satisfaction your daily progress; indeed, your welfare will never be absent from my thoughts.

"I pray God to bless you and guard you, and bring you back victorious."

3. "The King's Message":

boodschap van King George V aan de Britse troepen, 4 augustus 1914

Van alle Europese mogendheden was Groot-Brittannië de enige natie die niet deelnam aan al dit nationalistisch opbod. De Britse regering had trouwens wel andere katten te geselen, meer bepaald in Ierland. De aan de Ieren beloofde "Home rule" stuitte op een veto van het Britse Hogerhuis, wat een aanslepende politieke crisis veroorzaakte. Toen uiteindelijk voor die impasse een oplossing werd gevonden, bleek echter dat het overwegend protestantse Noord-Ierland (Ulster) een katholieke regering nooit zou aanvaarden. De politieke impasse werd nu totaal ... en in toenemende mate leek Ierland af te stevenen op een bloedige burgeroorlog, die allicht zeker zou uitgebroken zijn indien in augustus 1914 het uitbreken van een wereldoorlog deze interne problemen niet opzij had geschoven.

Op 28 juni 1914 viel in Sarajevo (Bosnië) het fatale startschot voor deze wereldbrand. Aartshertog Ferdinand, de Oostenrijkse troonopvolger, werd door Servische nationalistenvermoord, blijkbaar omdat hij één van de weinige prominenten in Wenen was die duidelijke en haalbare ideeën had voor een bevredigende oplossing van het nationaliteitenprobleem binnen de Donau-monarchie. De reactie uit Wenen was keihard, doch vooraleer een oorlog

tegen Servië te beginnen (dat immers in Rusland een machtige bondgenoot had) , wou Oostenrijk zich eerst verzekeren van de steun van Duitsland. Die steun kon Duitsland eigenlijk moeilijk weigeren omdat Oostenrijk per slot van rekening de enige Europese bondgenoot was die voor Duitsland nog overbleef. Op 5 juli werd die Duitse steun toegezegd, onvoorwaardelijk (en bijgevolg een blancovolmacht!), en met enkel de "goede raad" van snel tot actie over te gaan. Met die goede raad werd trouwens geen rekening gehouden, want er volgde nog wat politiek touwtrekken tot uiteindelijk op 23 juli (dus bijna een maand na de aanslag) een ultimatum werd gericht aan Belgrado.

Plots werd de toestand internationaal uitermate gespannen, niet alleen door dit ultimatum maar kennelijk nog meer door het vrij algemeen vermoeden dat eigenlijk vooral Duitsland hierin de hand had. Dit had tot gevolg dat reeds op 24 juli Rusland overging tot mobilisatie en tot de afkondiging van de staat van algemene voorbereiding. Onmiddellijk zag het Britse Foreign Office hierin de lont aan het kruitvat, dus niet in een conflict Oostenrijk/Servië, doch in een conflict Oostenrijk/Rusland. Doch de Britse bemiddelingspoging strandde op de onverminderd afzijdige houding van Duitsland, wat uiteraard het internationaal wantrouwen t.a.v. Duitsland verder in de hand werkte.

Intussen had Servië aan Oostenrijk een zeer tegemoetkomend antwoord toegestuurd op het nochtans zeer hard opgesteld ultimatum. Maar in Wenen beschouwde men dit antwoord als zijnde "onvoldoende". Hierop werden op 25 juli de diplomatieke betrekkingen verbroken en werd vervolgens op 28 juli aan Servië de oorlog verklaard. Aldus ontstond een fatale kettingreactie, want binnen het toen bestaande stelsel van bondgenootschappen was hierop een grootschalige oorlog niet meer te voorkomen. Op 29 juli besloot Rusland over te gaan tot algemene mobilisatie ... en Duitsland zag hierin het bewijs dat Rusland aanstuurde op oorlog. Oostenrijk zette dan ook de stap naar algemene mobilisatie, hierin gevolgd door Frankrijk, terwijl Duitsland de toestand van dreigend oorlogsgevaar afkondigde. En Groot-Brittannië ging sedert 27 juli over tot vlootconcentraties.

Op 31 juli zond Duitsland een ultimatum naar Rusland. Toen hierop geen antwoord kwam, verklaarde Duitsland op 1 augustus 1914 de oorlog aan Rusland. Nog op 1 augustus vroeg het Britse Foreign Office aan Duitsland en Frankrijk of zij in geval van oorlog de neutraliteit van België zouden respecteren, waarop enkel door Frankrijk (en bevestigend) werd geantwoord. Doch op 2 augustus overhandigde de Duitse ambassadeur te Brussel aan de Belgische regering een ultimatum waarbij voor het Duitse leger vrije doortocht door België werd geëist. Hierop verklaarde Groot-Brittannië, als garant van België's neutraliteit, dat zij hierbij niet afzijdig kon blijven. Op 3 augustus verklaarde Duitsland de oorlog aan Frankrijk en 's anderendaags overschreden Duitse troepen de Belgische en Luxemburgse grenzen, wat onmiddellijk een Brits ultimatum aan Duitsland tot gevolg had. Toen hierop geen antwoord volgde, bevond ook het Britse imperium zich in staat van oorlog met Duitsland.

Aldus ontstond voor het eerst in de geschiedenis een wereldoorlog, een oorlog die eigenlijk niemand gewild had. Maar in het toenmalig Europa was er geen enkel staatsman van formaat, die het tij nog had kunnen doen keren. De politici zaten verstrikt in een web van allianties en mechanismen waarover zij uiteindelijk alle controle verloren omdat die als het ware een eigen leven begonnen te leiden. De kanonnen van augustus kwamen nu op het krijgstoneel en miljoenen soldaten zetten zich overal in beweging, onderweg naar de slagvelden. En te midden van al dat uitbarstend krijgsgewoel had Oostende, Koningin der Badsteden, zich feestelijk opgesteld voor het hoogseizoen van 1914 ...

3. UNE SAISON PLUS BRILLANTE ENCORE...

In het voorjaar van 1914 deelt de Kursaaldirectie in een fraaie circulaire het volgende mede: «Tout annonce que la Reine des Plages, déjà si heureusement favorisée l'année dernière, connaîtra cette année une saison plus brillante encore, pour le grand plaisir des innombrables étrangers, ses hôtels et le bon renom de l'hospitalière Belgique». Onder een heerlijk zonnetje belooft het, begin juli, inderdaad een schitterend hoogseizoen te worden. Weliswaar is op 28 juni Aartshertog Ferdinand neergeschoten in Sarajevo, doch voor de vakantiegangers is dit weinig of geen onderwerp van gesprekken, en zeker geen bron van onrust. Op die verre Balkan is er immers wel altijd wat aan de hand, en het zal wel koelen zonder blazen.

De verhuring van hotelkamers en villa's verloopt dan ook volledig naar wens. Programma's en affiches van de Kursaal en van de Schouwburg stellen een wijde waaier van topevenementen in het vooruitzicht, met internationaal befaamde namen en gezelschappen. Allerlei festiviteiten zijn reeds aan de gang of zijn aangekondigd voor de eerstvolgende dagen en weken. Op het strand, op de dijk, in de cafés en restaurants, overal is het bijzonder druk.

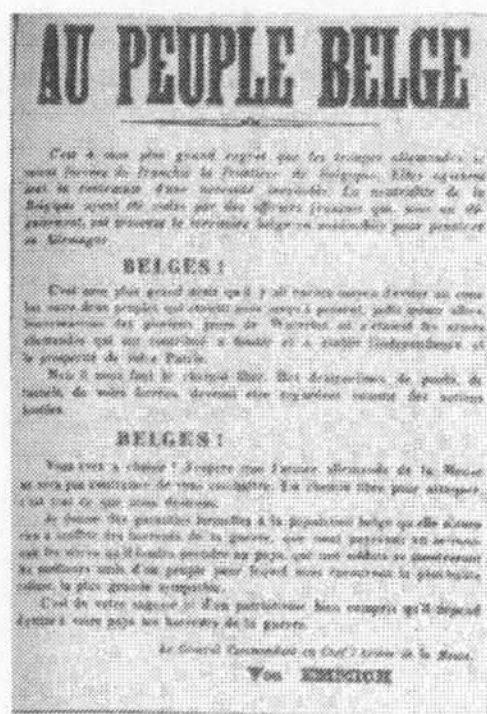
Maar tegen het einde van juli komt in deze paradijselijke toestand snel verandering. De tijdingen in de pers zijn niet geruststellend en zelfs in toenemende mate verontrustend. Berichten over mobilisatie, ultimatum en uiteindelijk diverse oorlogsverklaringen wisselen elkaar af. En de uittocht van badgasten begint, vooreerst de vreemdelingen en met name Oostenrijkers, Duitsers, Russen en Fransen. Nog altijd hoopt men dat het groeiend conflict zal beperkt blijven tot Oostenrijk, Servië en wellicht ook Rusland, doch gaandeweg voelt men aan dat ook Duitsland zich hierin zal mengen, wat dan vervolgens ook Frankrijk in een en ander zou betrekken. En de Oostendenaars en de alhier verblijvende Belgen beginnen zich angstig af te vragen of België, ofschoon begiftigd met een internationaal gewaarborgde neutraliteit, al dan niet buiten een eventuele oorlogstoestand zou kunnen blijven.

In ieder geval is, tegen eind juli, de vakantiestemming volledig omgeslagen. Weliswaar wordt officieel een houding aangenomen van "business as usual" en wordt bijgevolg de programmatie van concerten, toneelopvoeringen, festiviteiten, e.d. verder afgehandeld in de mate van het mogelijke, want uiteraard hebben een aantal artiesten moeten afzeggen en zijn er intussen ook reeds heel wat Belgen gemobiliseerd. De meeste vreemdelingen hebben de stad verlaten en het internationaal treinverkeer is stilgevallen. De avond- en nachtovervaart van de pakketboten Oostende-Dover wordt afgeschaft en de Britse consul verzoekt zijn landgenoten dadelijk terug te keren naar Engeland.

Op 3 augustus bereikt Oostende het nieuws over het Duits ultimatum aan België, en diezelfde dag verklaart Duitsland de oorlog aan Frankrijk, wat voor België onmiddellijk het ergste doet vermoeden. Gemobiliseerde soldaten trekken voorbij op het Wapenplein terwijl de Stadsharmonie de Brabançonne opvoert, onder luid gejuich van een grote menigte. Ook in de Kursaal wordt het vaderlands lied meermaals gespeeld en uit volle borst meegezongen. De stemming is alom zeer krijgshaftig en patriottisch.

Maar dit alles heeft vrijwel onmiddellijk een duidelijke weerslag op de voedselvoorziening. Bij koninklijk besluit van 3 augustus wordt niet alleen het Belgisch leger op oorlogsvoet gebracht maar wordt ook meteen alle uitvoer van eetwaren uit België verboden. Niettemin gaan de prijzen van voedingsmiddelen met sprongen omhoog, vaak binnen een tijdsspanne van slechts enkele uren. Op de Groentemarkt veroorzaakt dit nogal wat relletjes omdat deze

plotse prijsstijgingen door de Oostendenaars niet zomaar worden aanvaard en zij dit op soms hardhandige manier ook kenbaar maken aan de handelaars.

4. "Au peuple belge": mededeling van het Duits leger aan de Belgen, 04.08.1914

Typisch is wel het feit dat het met de visprijzen net andersom gaat. Oostende is de jongste decennia een zeer belangrijke markt geworden voor export van vis en visserijproducten. Uiteraard valt die export nu nagenoeg volledig weg, wat dan zeer snel een nefaste weerslag heeft op de prijsvorming in de vismijn. Het is zelfs zo, dat door de sluiting van de grenzen, hele treinladingen terugkeren naar Oostende ... en in de zomerse hitte een verpestende stank verspreiden. Ook de vraag naar duurdere vissoorten vanwege restaurants en hotels is sterk teruggevallen: tarbot valt van 3,50 F/kg naar nog slechts 0,20 F, en wie zin heeft in tong, kan een hele benne kopen voor 36 F, waar daags voordien de prijs hiervoor schommelde tussen 180 en 200 F.!

En intussen is ook het hamsteren begonnen. Vooral de kruidenierswinkels worden bestormd, want iedereen wil terstond een voorraad duurzame eetwaren opslaan. Handige kandidaat-woekeraars beginnen intussen voedingsmiddelen weg te stoppen met het oog op verdere prijsstijgingen. Derhalve verspreidt burgemeester A. LIEBAERT reeds op 4 augustus onder de bevolking een bericht waarbij wordt herinnerd aan de bepalingen van het Strafwetboek aangaande "de opslag of de bedrieglijke afslag der eet- of koopwaren, alsook de samenrottingen, gewelddaden of bedreigingen met het doel plundering te verwekken of de verkopers te dwingen zich van hun koopwaar te ontmaken". En op 5 augustus wordt de Gemeenteraad in geheime zitting bijeengeroepen voor het nemen van maatregelen "opdat de winkels van verkoop in 't klein de bevolking van het nodige zouden kunnen voorzien zoals in normale tijd".

Anderzijds, eveneens op 5 augustus, beslist de Gemeenteraad al de aangekondigde concerten af te schaffen, het bestendig festival te schorsen, het lopend toneelseizoen te doen ophouden, in de Kursaal alle dansfeesten te schrappen en voorts t.a.v. de concessionaris "het verder aan zijn oordeel en aan zijn vaderlandse gevoelens over te laten, de muziekavonden al dan niet te doen ophouden". Aldus werd een definitief punt gezet achter dit zo hoopvol en schitterend begonnen seizoen 1914, ... une saison plus brillante encore ...

(wordt vervolgd)

ILLUSTRATIES:

- "The King's Message": boodschap van King George V aan de Britse troepen, 04.08.1914
- "Au peuple belge": mededeling van het Duits leger aan de Belgen, 04.08.1914

HET BISSCHOPPELIJK ARCHIEF BRUGGE

Het Bisschoppelijk Archief Brugge (BAB) draagt zorg voor het archief van het bisdom Brugge en andere kerkelijke instellingen die op het territorium van dit bisdom gelegen zijn. Behalve heel wat oud archief (met name de vroegere bisdommen Brugge en Ieper, het Brugse Sint-Donaaskapittel en opgeheven West-Vlaamse kloosters) bezit het BAB ook veel modern archief. Tenslotte ressorteert onder het BAB ook nog de bibliotheek van het bisdom Brugge. Een overzicht van de diverse archieffondsen bieden: B. Janssens de Bisthoven en C. De Backer, *Inventaris van het bisschoppelijk archief van Brugge*, Leuven, Kadoc, 1984, 10 p.

Een erg belangrijke bron in het BAB vormen de Handelingen (Acta) en briefwisseling van de Brugse bisschoppen van 1833 tot 1952. Van de Acta werd in 1983 ook een 12-delige reeks indices opgemaakt. Het archief van Mgr. E.-J. De Smedt (1952-1984) is nog niet ontsloten.

Het BAB bezit verder een omvangrijk alfabetisch archief over de clerus van het bisdom Brugge. Daarnaast bewaart het BAB een aparte reeks privé-archieven van priesters. Tenslotte bezit het BAB nog een aantal recente archieven van kloosters, kapellen, scholen en organisaties alsook reeksen bouwplannen, kaarten, etsen en affiches.

Bron: Mededelingsblad van de Belgische Vereniging voor Nieuwste Geschiedenis (BVNG); jrg. 25, 2003, nr. 1, p. 10-11.

DE 19^e EEUWSE OOSTENDSE ARCHITECTEN T.F. SUYS EN F. LAUREYS WAREN VERWANT AAN ELKAAR

door Ivan VAN HYFTE

Felix LAUREYS en Tilman François SUYS. Allebei geboren Oostendenaars – met eventjes een straat achter hun naam (1) -, knappe studenten, succesvolle architecten, allebei Italië-aanbidders voor de bouwkunst....

Minder gekend is dat Tilman François de oom was en ook leraar van Felix die zelf leermeester is geweest van niemand minder dan die andere grote architect Victor HORTA.

Daarom wat Oostendse familie-achtergronden, personalia en genealogie voor zoverre parochieregisters en Burgerlijke stand het toelaten...

1. Familie SUYS

A. Joannes Tillemanus SUYS.

- ° Oostende, 1747.
- x Maria, Joanna, Jacoba SARASIN (° Oostende, 1749; + Oostende 28/07/1826).
- timmerman-schrijnwerker; woonde in 1814 in de Kapellestraat 8.
- + Oostende, 17/12/1817.

B. Hij had 4 kinderen:

1. Joannes, Coletus SUYS

- ° Oostende, 17/01/1781
- + Oostende, 10/03/1863

2. Tillemanus, Franciscus SUYS

- ° Oostende, 01/07/1783
- x Oostende, 21/09/1820 met Rosalia Sophia DE RIDDER (° Oostende, 19/06/1798) (2)
- architect
- + Wingene, 11/07/1861

3. Maria, Sophia, Isabella SUYS

- ° Oostende, 1787
- x Oostende, 01/03/1821 met Joannes Franciscus VANROLLEGHEM

4. Theresia, Clara SUYS

- ° Oostende, 1788
- x Oostende, 15/10/1818 met brouwer (3) Felix LAUREYS
- + Oostende, 23/11/1829

C. Tillemanus SUYS en Rosalia DERIDDER hadden 3 kinderen:

1. Ludovica, Rosalia, Maria SUYS

- ° Oostende, 27/07/1821

- x Constantyn OPHOVEN
- + Brussel, 13/11/1887

2. Leon-Pierre SUYS

- ° Amsterdam (4), 14/06/1823
- architect
- + Brussel, 1887 (5)

3. Hortense, Theresia SUYS

- ° Amsterdam (4), 27/06/1825
- ongehuwd
- + Wingene, 31/08/1914

D. Architect Joannes Tillemanus SUYS

- Tot zijn zeventiende in Oostende gewoond
- Tekende als hofarchitect van Leopold I 3 projecten voor diens nieuwe, koninklijke residentie die er moest komen aan het uiteinde van de omwalling, nabij de Hulppoort (nooit gerealiseerd) (6).
- Realisaties: zie De Plate 1989, p. 187-191.
- Een speciale Oostendse vermelding is het inrichten door hem van een viertal zalen in het stadhuis op de Grote Markt als Casino (1837)

E. Architect Leon-Pierre SUYS

- Hernam in 1863 het paleis-idee van zijn vader; Leopold II besliste het onvoltooide gebouw (7) te laten afbreken.
- Grootste realisatie: het rechtekken en overwelfen van de Brusselse Zenne (1867-1871) en een hele reeks gebouwen langs de nieuwe aangelegde centrale lanen naar Parijs' model.

F. Bijkomende informatie

- R. DE BEAUCOURT de NOORTVELDE: Biographie Ostendaise p. 238-246
- Nationaal Biografisch Woordenboek (1987) deel 12: biografie van T.F. SUYS door Jan FABER.
- Tijdschrift "Epitaaf" nr. 36, juli, aug., sept. 1997, p. 2-3.
- Parochieregisters St. Petrus en Pauluskerk 1796-1900, aanwezig in VVF-Oostende.
- N. HOSTYN: Bouwtoelatingen 1780-1794. Een merkwaardige reeks in het Oostends stadsarchief. De Plate XVII, 1988, p. 173.

2. Familie LAUREYS

A. Johannes LAUREYS

- ° Balegem (Oost-Vlaanderen)
- x Adriana VANDERSCHUEREN (° Balegem; + Balegem vóór 2/11/1797)
- "cultivateur"
- + Balegem, vóór 2/11/1797

B. Hij had 3 kinderen

1. Adrianus LAUREYS

- ° Balegem, 30/3/1732

- tweemaal gehuwd: a) Maria Barbara VERHAEGHE (8) in 1764

b) Joanna PLATTEAU op 2/11/1797 (9)

- Oostendse brouwer in "De Zwaan" en eigenaar van herberg "De Gouden Poorte" (10)

- + Oostende, 25/9/1817

2. Joannes, Franciscus LAUREYS

- ° Balegem, 1738

- tweemaal gehuwd a) Maria WILLEKENS

b) Anna Maria VANDICHEL

- + Oostende, 3/9/1799

3. Maria, Angelina LAUREYS

- ° Balegem, 1743

+ Oostende, 13/2/1818

C. Vrijmeester-brouwer Adriaan LAUREYS had 7 kinderen:

1. Felix LAUREYS (Gent, ± 1793 – na 1829)

2. Charlotte LAUREYS (Oostende, 1798 – Oostende 28/8/1799)

3. Adrianus LAUREYS (Oostende, 14/1/1800)

4. Amandus LAUREYS (Oostende, 19/5/1802)

5. Joannes LAUREYS (Oostende, 2/4/1804 – Elsene, 24/7/1871)

6. Josephus LAUREYS (Oostende, 11/2/1807)

7. Ludovicus LAUREYS (Oostende, 15/8/1810)

D. Brouwer Felix LAUREYS en Theresia, Clara SUYS hadden ook 7 kinderen:

1. Maria Theresia LAUREYS (Oostende, 21/5/1819 – Oostende, 15/6/1819)

2. Felix Adrianus LAUREYS (Oostende, 12/4/1820 – Brussel, 13/2/1897) architect

3. Theresia Joanna LAUREYS (Oostende, 3/12/1821)

4. Maria Ludovica LAUREYS (Oostende, 27/7/1823)

5. Eugenius Adolphus LAUREYS (Oostende, 29/5/1825)

6. Melania Justina LAUREYS (Oostende, 5/4/1827- Oostende, 4/4/1828)

7. Josephus Franciscus LAUREYS (Oostende, 24/6/1829 – Oostende, 13/4/1830)

E. Architect Felix LAUREYS

- Ofschoon vaak in Frankrijk, Spanje of Italië – waar hij de Prix de Rome haalt – is hij op 14 januari 1850 te gast op het Oostendse stadhuis om er, tijdens een huldiging, een eremedaille in ontvangst te nemen.

- Oostendse realisaties: O.L. Vrouwekerk op het Hazegras (ingewijd: 1/11/1864), de Anglicaanse kerk in de Langestraat (ingewijd 1865) en het neogotisch station (ingehuldigd: 30/7/1882) dat na 74 jaar "Oostends-gesloopt" werd.

F. Bijkomende informatie.

- "Felix Laureys (Ostende, 1820-Bruxelles, 1897". Académie de Bruxelles: 2 siècles d'architecture, Bruxelles, Archives d'architecture moderne, 1989, pp. 268-271.
  - R. de BEAUCOURT de NOORTVELDE, in: Biographie Ostendaise, p. 166-169.
  - N. HOSTYN "Felix Laureys" De Plate, VII, 1978, p. 105.
  - Notice sur Felix Laureys, architecte, membre de la classe des beaux-arts, Bruxelles Hayez, 1903, 308 p. (Annuaire de l'Académie royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique".
  - N. HOSTYN "Felix Adrien Jean Laureys, architect, in: "Nationaal Biografisch Woordenboek, x, Brussel, Paleis der Academiën, 1983, kol. 392-395.
  - Parochieregisters St. Petrus en Pauluskerk 1796-1900, aanwezig in VVF Oostende.
-

- (1) O. DEBAERE, Stedenatlas Oostende afbeelding 86: plattegrond van Oostende uit 1906 met o.a. de Vuurtorenwijk.
- (2) R. ROTSAERT, Volkstelling Oostende 1814, p. 235. Het gezin Jacobus DE RIDDER – Joanna BREUGEL woonde met 9 kinderen (waaronder Rosalia die toen 15 jaar oud was) in de Keizerskaai 24.
- (3) D. FARASYN, De opkomst en de teloorgang van een Oostendse brouwerij en brouwersfamilie, in: De Plate, XXIII, 1993, p. 284-287.
- (4) In 1820 benoemt koning Willem I T.F. SUYS tot hoofd van de Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam. De 2 jongste kinderen zijn er geboren.
- (5) Beide architecten SUYS liggen begraven in Laken, in het familiegraf dat zoon Leon heeft ontworpen en dat geklasseerd is (perk 28).
- (6) P. LOMBAERDE, Leopold II, koning, bouwheer (1985), p. 54.
- (7) A. VAN CAILLIE, Oud Oostende in Beeld, deel. 2 (1985), foto 9.
- (8) Als weduwe van Petrus WASSENBERGHE was ze de dochter van Andreas VERHAEGHE, "bélandrier" en Joanna VERMEULEN. Geboren in 1718 en gestorven in Oostende, 10/5/1797).
- (9) Ook afkomstig uit Balegem; dochter van Joannes Baptista PLATTEAU en Carolina VAN BENEDEN. Geboren op 5/2/1770. Op haar huwelijk in Oostende met Adriaan was Gregorius SMETS, consul van Zweden, getuige.
- (10) D. FARASYN, op. cit., p. 282-284.

CULTUUR TE OOSTENDE GEDURENDE DE BEZETTING 1940-1944

door François COOPMAN

VERANTWOORDING

In dit artikel is het niet de bedoeling de cultuur van de oorlogsjaren te eren of af te keuren. En zeker niet te beoordelen noch te veroordelen. Vooraanstaande geschiedenisschrijvers hebben dit fenomeen reeds uitvoerig beschreven terwijl het gerecht op zijn manier deze zaak heeft aangepakt.

Ik meen te weten dat er in onze "Plate" nog geen enkel artikel is verschenen i.v.m. dit onderwerp; na 58 jaar is dit nog steeds een taboe-onderwerp dat de "Plate" scribenten en heemkundigen links hebben laten liggen en volledig genegeerd is. We willen geen etterende wonden terug openen doch aan de hand van enkele interessante bronnen een klein stukje Oostendse geschiedenis reconstrueren. De oorlogsgeschiedenis, ook de negatieve kant, heeft haar rechten, vind ik.

Het is niet mijn bedoeling een volledig relaas van de culturele manifestaties, die plaats grepen in onze stad, op papier te zetten. Dat laat ik over aan een student geschiedenis die met dit onderwerp een zeer interessante verhandeling zou kunnen tot stand brengen. Dit is echter maar één van de onderwerpen die nog moeten onderzocht worden. Ook collaboratie, verzet, Winterhulp, visserij, corporatie (1) en repressie moeten nog aan bod komen. Wie van onze oudere stadsgenoten zal zijn archief van onder het stof halen en ter beschikking stellen voor publicatie in "De Plate"? Wel is waar heeft wijlen Richard VERBANCK, notoire heemkundige, zijn persoonlijke ervaringen i.v.m. de visserij en de corporatie te boek gesteld in "Ter Cuere", het jaarboek van de Bredense Heem- en Geschiedkundige Kring. Maar dit is zelden gebeurd in zijn genre.

Mijn aandacht gaat naar één culturele manifestatie die plaats greep in onze stad en uitvoerig beschreven werd in "Het Laatste Nieuws" van 28 oktober 1941. Die krant was gedurende de oorlogsjaren onder toezicht van de Duitse bezetter, de redactie in handen van aanhangers van de Nieuwe Orde.

□ □ □

Een Nieuwe Vlaamse Kultuurraad (2) werd op voorstel van secretaris-generaal voor Openbaar Onderwijs, Marcel NYNS, ingesteld in oktober 1941. Kapelaan Cyriel VERSCHAEVE (3), onderpastoor te Alveringem, werd aangesteld als voorzitter, een functie die hij aanvaardde met toestemming van zijn bisschop Mgr. LAMIROY. In zijn hoedanigheid van voorzitter nam hij, in Vlaanderen, deel aan talrijke culturele manifestaties, waaronder één ingericht te Oostende door het Kunstenaarsgild (4).

Onze stad was geen onbekende voor de priester-dichter C. VERSCHAEVE. In zijn jonge jaren had hij vriendschap gesloten met priester-leraar Robrecht, Hendrik DE SMET (1875-1937), zoon van een Oostendse reder. Samen brachten ze verschillende vakanties door in Oostende en omstreken. Samen wandelden ze aan de Oosteroever van de haven, langs zee en strand tot aan Bredene en terug.

Zelfs in onze visserij vindt men zijn naam terug. In de maand november 1936 liep de 0.347 "Cyriel Verschaeve" van stapel op de werf van Beliard. Traditiegetrouw werd deze plechtigheid bijgewoond door talrijke prominenten uit de visserij- en zeevaartmiddens en lokale overheidsdiensten. Het woord werd eerst gevoerd door de directeur van de werf, nadien door de heer BAELS, gouverneur van West-Vlaanderen, en tenslotte bedankte kapelaan VERSCHAEVE de rederij VERHAEGHE-DANEEL voor de eer die hem te beurt viel. Het vissersvaartuig werd voortgestuwd door een diesel Deutz van 245 PK en had een netto inhoud van 37,03 Ton, bruto 114,34 Ton.

VERSCHA EVE's eerste gedicht "De Noordzee" werd gepubliceerd in 1894. Hij ondertekende het gedicht onder de schuilnaam "Zeemeeuwe". Op 2 augustus 1897 vertrok hij met een reisbeurs naar Jena, Duitsland, voor een 3 weken durende cursus "Elementarkurs in Deutscher Sprache für Ausländer". Een tweede reisbeurs van 250 Fr. werd hem toegekend in 1901. Ditmaal met bestemming Marburg voor een 3 weken durende cursus "Ferienkurse für Ausländer und einheimische Akademiker". Met de jaren werd VERSCHAEVE een priester-leraar die uitstekend de Duitse taal beheerste. Zijn liefde voor de Duitse romantiek, de Germaanse cultuurpolitiek en de "German way of life" zou hem in de loop van de tweede wereldoorlog leiden tot een radicale collaboratie.

Op eigen aanvraag eindigde hij zijn ambt van priester-leraar aan het College van Tielt en werd benoemd (4 november 1911) tot kapelaan (onderpastoor) te Alveringem. Het was in dit dorp, op enkele kilometers van de frontstreek, dat hij de eerste wereldoorlog zou beleven. Hier was hij getuige van de wantoestanden in het leger, zeker wat betreft de taaltoestanden, die uiteindelijk aanleiding gaven tot de Vlaamse Aktie, de zogenaamde "Frontbeweging". VERSCHAEVE zette zich aan het schrijven, verspreidde talrijke pamfletten en strooibiljetten die de taaltoestanden aanklaagden. De verspreiding van deze "demoraliseerde" geschriften in de legereenheden gaf aanleiding tot betogingen van misnoegdheid door de Vlaamse soldaten en de legerleiding trad krachtdadig op tegen die "troebele polemieck". Het regende cachotstraffen, gevangenisstraffen of overplaatsing naar een strafcompagnie in de bossen van de Orne (Frankrijk) waar de soldaten werden tewerkgesteld als slavenarbeiders.

De Staatsveiligheid "mikte" nu op het hoofd van VERSCHAEVE, "un activiste acharné", vroeg een huiszoeking aan (op zoek naar anti-belgische documenten) alsook zijn overplaatsing naar Frankrijk. Dit werd echter geweigerd door de toenmalige premier Charles de BROQUEVILLE. VERSCHAEVE nam nu een nog radicaler houding aan en zond een Vlaamse soldaat over naar de Duitse lijnen (6).

Na de oorlog werd de kapelaan door Mgr. WAFFELAERT op het matje geroepen wegens zijn anti-belgisme, zijn medeleven met de verdrukte Vlaamse soldaten en zijn overdreven Vlaamsgezindheid. De bisschop besloot met "maakt gij schone verzen en houdt U met geen politiek bezig"!

Op 10 mei 1940 werd België opnieuw aangevallen door het Duitse leger en VERSCHAEVE vreesde opgepakt te worden door de Rijkswacht. Maar hij stond niet op de lijst der "verdachten", opgesteld door de Staatsveiligheid en ontsnapte aan internering in een Franse gevangenis (7).

Na de capitulatie van het Belgisch leger stortte hij zich nu volledig in de culturele, politieke en militaire collaboratie. "Ik ben geen lid van de Algemene SS Vlaanderen (8) maar met mijn hart ben ik er bij". Bij de Duitse inval van Rusland was het hek nu helemaal van de dam. Hij

bezwoer iedereen deel te nemen aan de heilige oorlog tegen het Communisme. Met grote emotie steunde hij de werving voor het Oostfront. "Deutschland dienend, dienen Sie Flandern" werd zijn leuze.

HET LAATSTE NIEUWS

De Kunstenaars en de Zee

Cyriel Verschaeve richt zich tot de Oostendsche Kunstenaars

PLECHTIGE OPENING VAN DE TENTOONSTELLING VAN HET KUNSTENAARSGILD TE OOSTENDE

In de bovenzaal van de « Scala », Van Iseghemlaan, te Oostende, werd de tentoonstelling geopend van het Kunstenaarsgild, dat onder leiding staat van den beeldhouwer Daan Devriendt. Een groot aantal belangstellenden was opgekomen. De aankondiging dat onze grootste nationale dichter Cyriel Verschaeve er het woord zou voeren was er niet vreemd aan.

Onder de aanwezigen bemerkte men de hh. Bulckaert, gouverneur der provincie; Lambrecht, algemeen kunstleider voor de kust; Daan Devriendt, voorzitter van het plaatselijk Gild; H. Devriendt, dienstdoende burgemeester van Oostende; schepenen Boudolf, Van Coillie en Smissaert, gemeentesekretaris Surmont, hoofdkommissaris Goethals, enz.

De Duitsche Weermacht was vertegenwoordigd door den Kreiskommandant Major Hoffman, uit Brugge; Obertleutenant Ritter von Herlingbrunne, en talrijke officieren.

De rekening die hij daarvoor diende te betalen werd hem op 8 december 1947, bij verstek, voorgelegd door de krijgsauditeur van Brugge. "Zijn verpletterende morele verantwoordelijkheid tegenover de studerende jeugd, de oproep om de wapens op te nemen, reeds vóór de veldtocht tegen Rusland verdient de zwaarste straf, nl. de doodstraf met de kogel".

Zijn vlucht op 01 september 1944 naar Duitsland belette de uitvoering van de straf. Eigenaardig genoeg werd op zijn uitlevering aan België nooit aangedrongen.

-
- (1) De Corporatie; de hoofdgroepering voor vis- en visserijproducten die met tien andere hoofdgroeperingen beheerd werd door het Ministerie van Landbouw en Voedselvoorziening (secretaris-generaal Emile DE WINTER).
  - (2) Belgisch Staatsblad van 13 oktober 1941.
  - (3) Cyriel VERSCHAEVE, geboren te Ardoorie op 30 april 1874, gestorven te Solbad Hall (bij Innsbruck, Oostenrijk) in ballingschap op 8 november 1949.
  - (4) De kunstenaarsgilde ging er in 1943 nog prat op dat er 3000 kunstenaars aangesloten waren en het aantal groeide naarmate de oorlog vorderde.
  - (5) Robrecht Hendrik DE SMET (1875-1937) had schitterende studies gedaan aan het O.L.Vrouwe College van Oostende, primus perpetuus en laureaat maar ook agitator. Op 1 november 1891 had hij in het College een studentenbond gesticht, de Sint Pietersgilde, met aan de eerste bestuurstafel Hendrik BAELS, toekomstig schepen, gouverneur, minister en schoonvader van Leopold III.
  - (6) Carlos VAN SANTE deserteerde in de nacht van 4-5 mei 1918 in opdracht van VERSCHAEVE. Hij was een geestelijk kind van VERSCHAEVE en was in februari 1918 naar Rome gereisd om in een privé audiëntie aan Paus Benedictus XV documenten te overhandigen, hem door VERSCHAEVE en de Frontbeweging bezorgd.
  - (7) Talrijke rexisten, Vlaamse Nationalisten, Communisten en Duitse joden werden beschouwd als "verdachten" en werden in onmenselijke omstandigheden gedeporteerd en opgesloten in Franse gevangenissen en interneringskampen. Een aantal verdachte landgenoten en vreemdelingen werden gedeporteerd naar het eiland Man (G.B.).
  - (8) In tegenstelling tot het Vlaams Nationaal Verbond (V.N.V.) dat streefde naar een zelfstandige Dietse staat (Vlaanderen-Nederland-Frans Vlaanderen) was de Algemene SS Vlaanderen een organisatie die propaganda zou voeren voor de aanhechting van Vlaanderen bij Duitsland.

BRONNEN

1. "Kapelaan Verschaeve" door Romain VAN LANDSCHOOT.
2. "Flamenpolitik en aktivisme" door Lode WILS.
3. "De Houthakkers van de Orne" door K. DIDDEN.
4. "Het taboe van Vlaanderen" door Willy MOONS.
5. "Het bloedbad van Abbeville" door VAN GYSEGEM.
6. "Naar Engeland gedeporteerd" door C.H. VLAMYNCK.
7. "Edward Poppe en de Vlaamse Beweging" door F. VANDEVELDE.
8. "België bezet 1940-1944" door E. VERHOEYEN.

UIT MIJN OUDE DOOS – DEEL 5

door **Simon IPPEL**

Ik ben wat laat, maar over de overstroming in de nacht van 31 januari op 1 februari 1953 heb ik nog het een en ander te vertellen.

De zaterdagavond van 31 januari was er een feest van de ziekenbond in "Het Witte Paard". Toen we buiten kwamen merkten we dat de golven van de zee over de dijk sloegen. Maar dat was iets normaals zodat wij er geen aandacht aan schonken.

Dus nog een pintje gaan drinken bij familie in café "Des Ardennes"¹ bij Magriet Vandecasteele.

Op zeker ogenblik zag men klanten met hun schoenen en kousen in de hand binnen komen, tot groot plezier van de cafégängers. Maar hun lach verstomde snel toen men vertelde dat het water in de straten liep, alleen de voetpaden waren nog begaanbaar.

Snel onze drank uitgedronken en de straat op, want kort daarop liep ook het café onder water. De uitbaatster was met een trekker begonnen het water buiten te houden, maar dat was onmogelijk. Wij ook maar vluchten met kousen en schoenen in de hand in de richting van de bassings² alwaar we het water met gulpen in de stad zagen lopen.

Thuis gekomen merkten we dat er geen elektriciteit meer was. Mijn vader diende gaan werken bij de firma Snauwaert en ik moest naar mijn tante Leonie en nonkel Pol die op de hoek van de Verlorenstraat en de St. Niklaasstraat woonden. Verder moest ik nog eens binnen springen bij nonkel Jan en tante Julia die een huisje hadden in de St. Niklaasstraat;

Aan den Hof gekomen moest ik ook mijn schoenen en kousen uitdoen om verder door te kunnen. Gelukkig was er een bootje dat mij mee nam en afzette in de Christinastraat.

De zwanen in de hof hadden nu zeer veel ruimte en alle straten stonden onder water.

Toen kwam de aanraking met het koude water. Mijn broek opgestroopt en zorgen dat er niets in 't water viel. Ik moest verder tot aan de deur van mijn familie, zij waren zeer verwonderd mij te zien en lieten mij snel binnen. Daar heb ik voor het eerst een jenever gedronken (om mij op te warmen zei nonkel Pol). Gelukkig had niemand iets nodig en kon ik terug naar huis. Na nog wat rond gekeken te hebben, o.a. naar de grote put naast het hotel van de Louisaramp, een bezoek aan de zeedijk en terug naar huis om verslag uit te brengen.

De maandagmorgen ³ trok ik naar mijn werk. Van het diensthoofd kreeg ik meteen een opdracht: aan de Troonstraat de nachtwacht houden samen met een marineman ⁴. Wij moesten om het halfuur de zeedijk gaan inspecteren tussen de ingang van de Paardenkoers en de Northlaan. We kregen enkele zandzakjes om ons te beschermen en ik kan je verzekeren we waren versteven toen de morgen aanbrak! Gelukkig is er niets gebeurd.

---

¹ Nu ingepalmd door de hoek Aartshertoginnestraat en de Jozef II straat (waar onlangs een groentewinkel was).

² Dokken.

³ Ik was nog maar ongeveer één jaar als stadsbediende in functie.

⁴ Een zekere WEIZE.

De volgende dagen dienden we de pompiers van andere steden te begeleiden om de kelders uit te pompen. Wat ik toen heb gezien is niet te beschrijven. Vooral in de armenwijk, zoals de Schippersstraat en omgeving. Zeer veel mensen sliepen toen nog op matrassen vol met stro en dit in woonkelders. Alles waren ze kwijt.

Heel veel hulp hebben ze dan gekregen van de bovenwonende mensen.

Toen grote fabrieken hun hulp aanboden waren er veel mensen bij die het van dan af nog nooit zo goed hadden gekend: in plaats van op strooi sliepen ze nu op echte matrassen⁵.

Na een paar dagen luidde de taak om met twee personen de schade te gaan opnemen bij winkeliers. We konden niet anders dan opnemen wat zij ons vertelden, wat we dan ook deden. Soms hadden we daar onze eigen bedenkingen bij. Maar we deden wat ons opgedragen was. Het was in elk geval vuil werk en de straten waren nog niet 100% proper.

Onze technische dienst was toen gevestigd in de H. Serruyslaan met het administratief gedeelte in de E. Beernaertstraat. Toen de Koning op bezoek kwam in het voorlopig stadhuis,⁶ heb ik daar toen vlug een foto van genomen.

Stilaan werd alles normaal en konden we ons bureauleven hernemen. In mijn herinnering bleef het vuile werk en de koude die met te beurt waren gevallen, boortsmeulen...

---

⁵ De merken Beka en dergelijke.

⁶ Nu het gerechtshof aan het Canadaplein.

DE BOUW VAN DE KONINKLIJKE SCHOUWBURG: WAT AANTEKENINGEN

“(…) Het hoogtepunt van het seizoen van 1905 was, ontegensprekelijk, (de voltooiing van) de nieuwe Koninklijke Schouwburg, waar meteen alle nieuwsgierigheid en, terzelfdertijd, veel argwaan naar toe ging. Want, begrijpt u, men sprak al zó lang over dat nieuwe theater; dermate dat men op den duur tot de slotsom kwam om de realisatie ervan te verwijzen naar en op één lijn te stellen met de onwezenlijke ontwerpen. Langzamerhand was men gewoon geworden om als een vaststaand feit aan te nemen dat dit (nieuwe) theater er niet zou komen (...). Tot op het laatste ogenblik, ja tot op het allerlaatste moment, werd de voltooiing van de Koninklijke Schouwburg als een fabel afgedaan en onverbeterlijke twijfelaars bleven voorkomen (...). “Donc”, het theater werd gebouwd en afgewerkt, of toch ongeveer, op het gewenste ogenblik. Het theater zal in het vervolg een even grote plaats innemen als het Kursaal zelf in het Oostendse hoogseizoenleven. Ondanks detailgebreken die door een buitengewoon gecompliceerde en onvermijdelijke overhaaste organisatie te verklaren en te vergeven zijn. Men kan zeggen dat het Oostendse theaterseizoen in alle opzichten merkwaardig te noemen is, zowel door de samenstelling van het repertoire als door de uitvoering van de geselecteerde werken” (1).

Mijn nieuwsgierigheid, gezond te noemen en intellectueel aangescherpt, was gewekt. Ik ging, tuk op een geschikt onderwerp voor “Open Monumentendag 2003” (thema: steen), mij nader documenteren en stootte na verloop van tijd op een scriptie waar geheel het Oostendse theaterleven – inclusief opbouw, glorie, verval en afbraak van wijlen de Koninklijke Schouwburg – al in beschreven stond. Even flashen op deze verhandeling van Francesca TAVERNIER: “De programmatie in de Koninklijke Schouwburg van Oostende in de periode 1950-1965”, uitgegeven te Oostende in eigen beheer in 1999 (Universiteit Gent. Faculteit letteren en wijsbegeerte. Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen, optie Theaterwetenschappen. Academiejaar 1998-1999). Haar verdienstelijke studie maakte het mij mogelijk de bouwfase punt voor punt en chronologisch te schetsen.

- Het toenmalig theater (1818-1905), al te benepen qua omvang, in de Weststraat voldeed niet langer. Het kreeg als bijnaam “la bonbonnière” (2), met volgend commentaar: “le fait est que le mot embellit la chose qui en a quelque besoin” (3).
- In 1896, door toedoen van koning Leopold II, kreeg de stad Oostende door de regering een terrein toegewezen in de Van Iseghemlaan, “op uitdrukkelijke voorwaarde dat Oostende op deze plaats een theater zou bouwen” (4), een site waar tot dan de stallingen van de Koning ondergebracht waren.
- 24 februari 1898: akkoord vanwege de gemeenteraad.
- 3 augustus 1898: goedkeuring bij Koninklijk Besluit.
- Alban CHAMBON (1847-1928) aangeduid als architect (5).
- 24 december 1901: de uiteindelijke plannen voor deze nieuwbouw, alsook de kostenraming en het lastenboek, werden bekrachtigd door de Gemeenteraad.

- Gelijktijdig werd beslist om "over te gaan tot een openbare aanbesteding om de werken van de ruwbouw uit te voeren".
- Pas bij de derde oproep waar wij niet nader op ingaan, werd het bod van de Oostendse aannemer Jos SANDERS aanvaard (15 juli 1902), waarop deze aan de slag ging.
- 11 juli 1903: uitschrijven van de aanbestedingen voor de verschillende voltooiings- en decoratiewerken.
- 10 mei 1904: de heren MARQUET en Henri STOCQ kregen, na alweer heel wat tribulaties, het beheer van de drie Oostendse "troeven" (de baden, het Kursaal en het nieuwe theater) gezamenlijk in concessie voor 600.000 frank.
- 14 juli 1905: vooropening van de fonkelnieuwe bouw, in tegenwoordigheid van de notabelen, met opvoering van de opera "Lakmé" van Delibes.
- 15 juli 1905, de dag daarop: de eigenlijke opening met veel genodigden; opnieuw voorstelling van de opéra-comique "Lakmé" (1883). "Het publiek was, volgens de krant "Le Carillon", erg enthousiast en uitte vooral lofbetuigingen voor de afwerking van het interieur" (6).
- 1965: een tragedie voor Oostende en het theaterleven, een misslag die kan tellen! Dit nuttige en mooie gebouw, nog weinig gebruikt, niet "versleten" noch achterhaald of afgedaan, maar wel aan te passen aan allerlei kostelijke veiligheidsvoorschriften, werd verkocht en gesloopt... Pas naderhand bleek welke kortzichtige wandaad dit was en gebleven is.
- In 1967 werd de Culturele Raad opgericht, midden de jaren 70 braken de ideeën van Monumentenzorg en wat wij nu Cultureel Erfgoed noemen pas goed door. Mits niet te overdrijven, is inmiddels al heel wat goeds gebeurd en beschermd.

Samenvatting: **Emile SMISSAERT**

NOTEN

- (1) Au Revoir!..., in: La Saison d'Ostende; nr. 68, 28 september 1905, p. 1
- (2) La Saison d'Ostende; nr. 64, 16 september 1890, p. 1.
- (3) Ibidem; nr. 14, 17 juli 1891, p. 1.
- (4) F. Tavernier: o.c., p. 14.
- (5) N. Hostyn: A.Chambon, in: Nationaal Biografisch Woordenboek, dl. 14, 1992; kol. 114-119.
- (6) Veel meer gedetailleerd uiteengezet in F. Tavernier: o.c., p. 18-24 (passim).
- (7) F.Tavernier: o.c., p. 38-46. Met dank aan de auteur wie alle verdiensten toekomen.

OPENINGSDATA MUSEUM IN 2003

- Elke zaterdag.
- Van 22 mei tot en met 25 mei.
- Van 29 mei tot en met 01 juni.
- Doorlopend van 14 juni tot en met 14 september (gesloten op dinsdag).
- Van 25 oktober tot en met 02 november (gesloten op 28 oktober).
- Van 20 december tot en met 4 januari 2004 (gesloten 23, 25 en 30 december en 1 januari 2004)

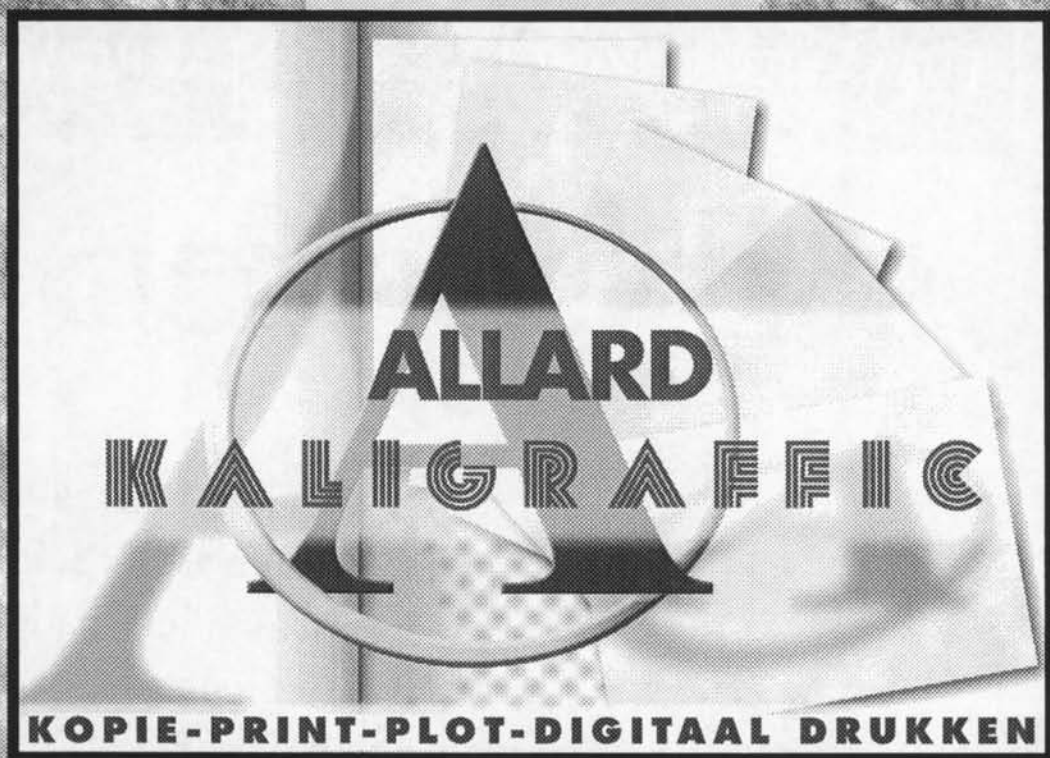
Telkens van 10u tot 12u en van
14u tot 17u

Onze prijs = uw profijt
Uw kleurenfoto's manueel
afgewerkt volgens de
modernste technologie
met multi-scanner

**COCK
CAMERA
SERVICE**

Hoek Jozef II straat en
Christinastraat - Oostende

*Waar kwaliteit nog
vakmanschap is*

KOPIE-PRINT-PLOT-DIGITAAL DRUKKEN

GROOTFORMAAT
plannen en affiches

ALLE AFWERKING

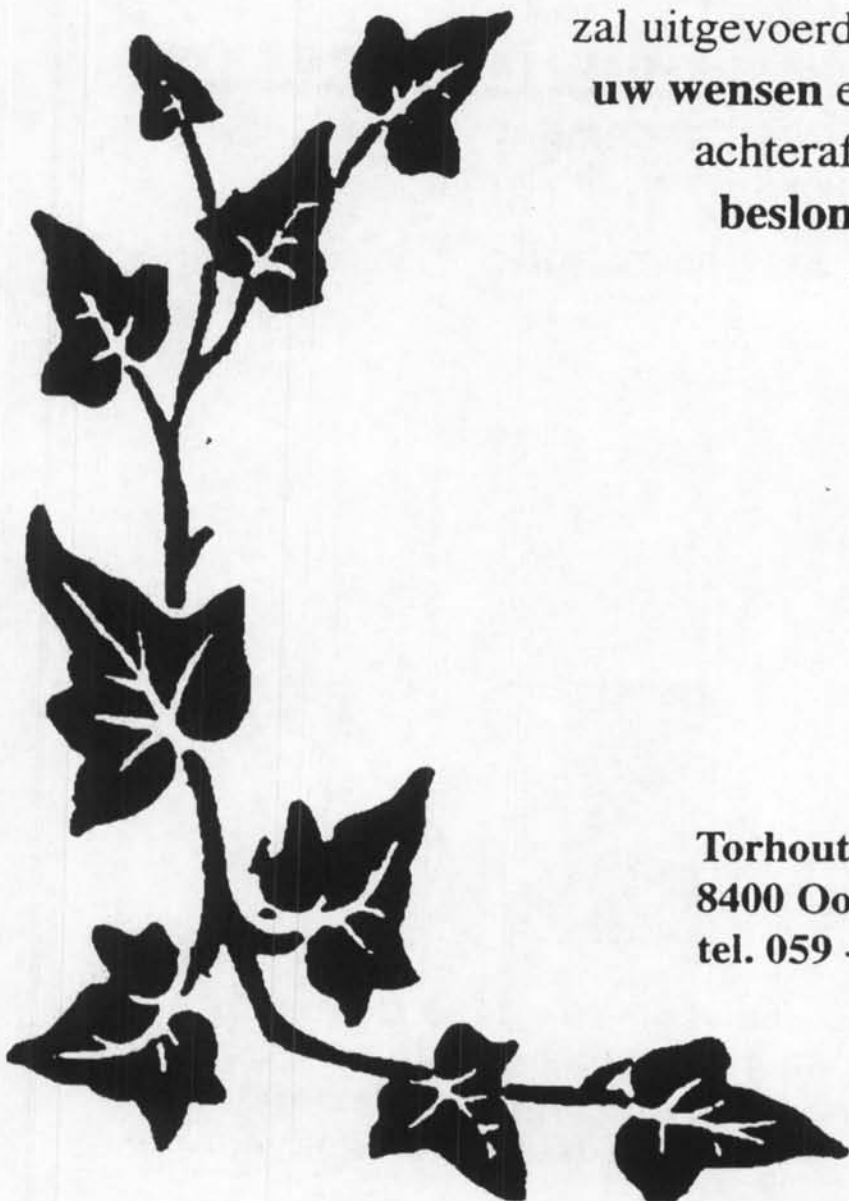
Torhoutsesteenweg 175 - 8400 Oostende
Tel. 059 80 49 18 - Fax 059 80 35 94
e-mail algemeen: allardkaligrafic@skynet.be
e-mail plotfiles: plan.allardkaligrafic@skynet.be

UITVAARTVERZORGING - FUNERARIUM

Jan Nuytten

Het **uitvaartkontra**kt
is de absolute **zekerheid**
dat uw begrafenis of crematie
zal uitgevoerd worden volgens
uw wensen en dat uw familie
achteraf **geen financiële**
beslommeringen heeft

Torhoutsesteenweg 88 (h)
8400 Oostende (Petit Paris)
tel. 059 - 80 15 53